

Romania

De l'eufòria al desencís

Deu setmanes després del cop d'estat que va enderrocar el règim de Ceausescu, el poble romanès viu un clima d'agitació que ningú preveu com pot finalitzar.

Manifestació davant la seu de la televisió.

CARLES CAPDEVILA

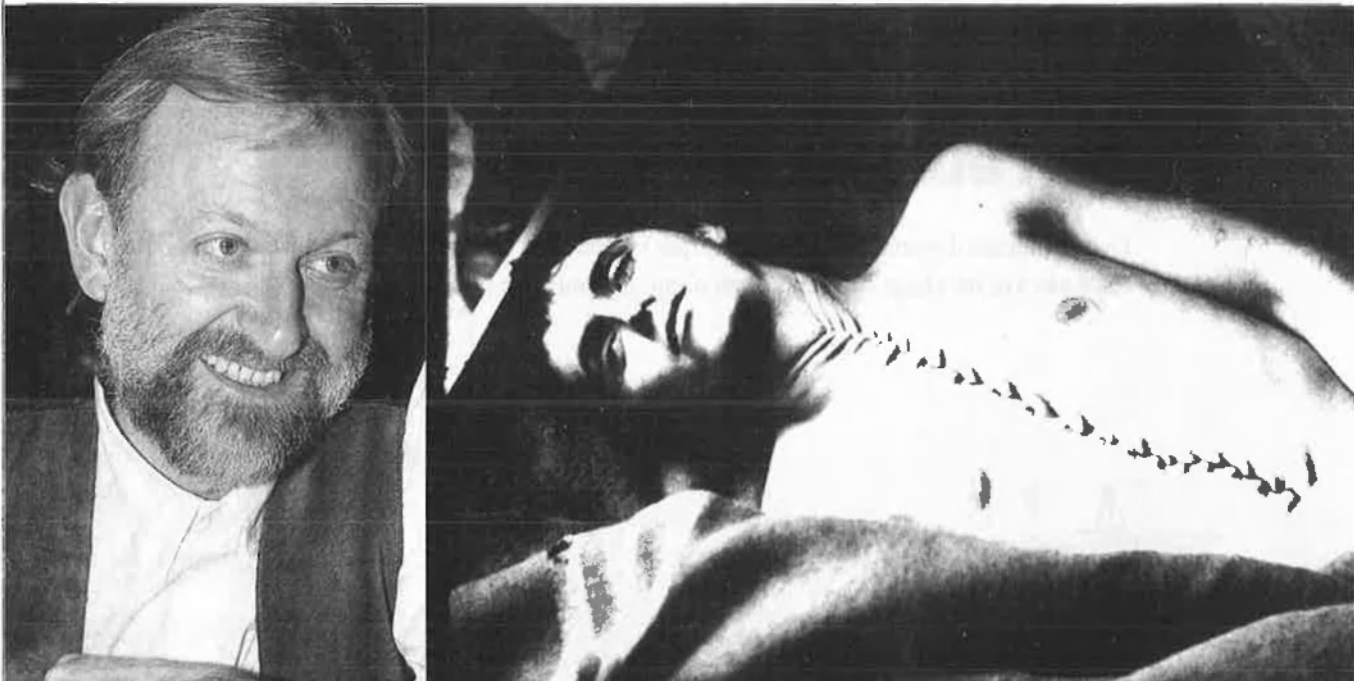
Gairebé tres mesos després de l'ocupació massiva de carrers i places que va posar fi al règim Ceausescu, els romanesos es resisteixen a tornar a casa i mantenen, sobretot a Bucarest, un clima agitat que ha anat transformant en crispació l'entusiasme que va fer nàixer la revolució. L'antiga plaça del Palau, la que acollia la seu del partit comunista des d'on el *conducator* va pronunciar l'últim discurs, viu encara avui un ambient que recorda el de Barcelona, per exemple, l'endemà que el Barça ha guanyat la Recopa. Els nens, i també els

més grans, dibuixen amb els dits la V de victòria només pel fet que els somriguis. El dia 22 de desembre, mentre nosaltres estàvem pendents de la grossa de Nadal, a Romania tothom va traure la loteria. Tots van guanyar, i això celebren, però cada dia que passa entenen menys què van guanyar exactament.

La plaça de la Victòria, seu del Comitè provisional d'Unió Nacional (CPUN), és l'escenari permanent de manifestacions i concentracions de vaguistes. La resta de places de Bucarest, i també alguns carrers principals, mantenen enceses dese-

nes d'espelmes a l'entorn de corones de flors, retrats, sentències anticomunistes i motius religiosos com a record de les víctimes de la revolució. Les gitanes venen a dos leis cada espelma i entre cinc i deu leis uns petits rams de flors, i comproven així l'eficàcia del mercat lliure amb una empresa funerària que encara té futur. Mentre moltes mares ploren els seus fills (soldats o estudiants), grupets i més grupets d'homes discuteixen sense parar l'interrogant que amaga la clau del que passa a Romania. ¿En nom de qui

CONTINUA EN LA PÀGINA 39

A l'esquerra, Dan Lecca. Dreta: un dels cadàvers de la fossa. Com revela el cositó de l'autòpsia, a diferència de la versió oficial, no va ser afusellat ni torturat.

Dan Lecca: "A Romania no hi ha hagut una revolució, sinó un colp d'estat".

Dan Lecca (Curtea de Ages, Romania, 1946), fotògraf *freelance* especialitzat en moda per a les revistes *New York Times* i *Vogue*. Viu a Nova York des de 1970 i en l'actualitat és un dels reporters gràfics més sol·licitats i de més reputació als EUA. Bon punt va tenir les primeres notícies del canvi romanès, a través de Radio Free Europe, va mamprendre el viatge cap al seu país originari, en el qual va descobrir contrasentits i enigmes sense resposta.

—*Quines coses hi va detectar que l'han fet malfiar?*

—Per començar, la quantitat de morts. ¿Per què van dir que n'hi havia tants? Després, que cada volta que un periodista feia una pregunta li deien que no podien contestar perquè estava censurat. Censurat, ¿per qui? ¿Com hi ha censura si ara és un país democràtic? Per un altre costat, la televisió romana no era mai present en cap dels esdeve-

niments importants. No existia.

Els únics que deien la veritat eren els soldats, però era una veritat sense sentit. Per exemple: em van dir que l'endemà només havien trobat un terrorista mort. Que era com un gitano, però que ben bé no ho sabien. I jo els vaig preguntar per què asseguraven que era un terrorista. I em van dir que perquè portava sabates especials. ¿Però com es pot ser terrorista per portar sabates especials? Aquest era l'únic terrorista que havien vist amb els seus ulls.

I una altra: vam fer una entrevista a Petre Roman i no va voler contestar cap pregunta important. Li vam preguntar si ell era comunista i si el Front Nacional era una organització de comunistes. Va dir que no podia contestar, però que si hi havia comunistes bons i dolents, ells eren dels bons.

—*¿I quina valoració fa de tot això el poble?*

—Entre totes les persones

que he parlat hi ha la sensació que no hi ha hagut una revolució sinó un colp d'estat. I quan es faran les eleccions, amb un poc d'ajuda de l'estranger, es veurà que no volen un altre govern comunista, sinó democràtic. Perquè només en un país comunista pot arribar-se a coses com les que Ceausescu ha fet.

—*La fàcil caiguda del conductor, ¿té alguna relació amb les seues tesis?*

—Efectivament. La seua mort ha estat molt estúpida. ¿Com és possible que un dictador, amb tants soldats i tantes armes, haguera d'anar sol amb un helicòpter i fóra deixat en el carrer? Jo crec que formava part de la trampa. Ell s'ho va creure perquè li ho van dir els seus consellers, els mateixos que ara han pres el poder. I que són iguals que ell.

—*¿Com és que s'ha especulat tant sobre el nombre de morts?*

—El nombre de morts oficial a Bucarest era de 367, però per les coses que

jo he sentit de testimonis presencials no n'hi ha hagut més de 80 o 85. Aquesta desproporció té dues explicacions: perquè es va magnificar i perquè no hi ha informació pública a Romania. Els diaris no diuen res.

—*¿I la premsa estrangera?*

—La premsa estrangera no entenia res. Els francesos eren els únics que deien que no entien per què es parlava de tants morts si ells no n'havien vist cap.

—*¿Ha canviat alguna cosa realment?*

—Res: els que estaven al poder encara hi estan. Totes les persones intel·ligents que havien entrat a formar part del Front ja han començat a eixir-ne ràpidament. Jo vaig contar tot això al *New York Times* i no em van creure. Els resultava més còmode veure-ho com una de les revolucions de l'Europa de l'Est. Jo crec que ara és quan es farà la revolució de veritat. A tot estirar, d'ací a un mes.

Miquel Alberola

Record per a les víctimes.

DAN LECCA

CONTINUA DE LA PAGINA 37

va morir tota aquesta gent?

Ja hi ha, de moment, 45 partits polítics que reivindiquen la revolució. I tots els estudiants reclamen com a seva la victòria perquè ells van empènyer a la plaça fins que Ceausescu va agafar l'helicòpter i van poder cantar-li l'himne. "Olé, olé, olé, olé, Ceausescu nu mai e." (Olé, olé, olé, olé, Ceausescu ja no hi és). Emil Bogos, un dels líders d'aquests estudiants, lamenta "que el front hagi segrestat la nostra revolució, practiqui un comunisme emmascarat, hagi convertit en una farsa els judicis contra els caps de la *Securitate* i utilitzi el mateix aparell repressiu i de propaganda que el partit comunista, a més de manipular la televisió".

La televisió és, de fet, el gran camp de batalla política. Els més crítics asseguren que va ser lliure només tres dies, els dies de la revolta, però des que el Front de Salvació Nacional va agafar el poder provisional l'ha utilitzat al seu favor. A diari hi ha manifestacions davant de la seva seu, envoltada de tancs i soldats i rodejada d'edificis foradats com autèntics coladors, record de la batalla que s'hi va viure fins que el cos mort del dictador va aparèixer en pantalla el dia de Nadal. Els romanesos van veure en diferit el que havien guanyat en directe, i des d'aquell dia han col·lapsat les llistes d'espera per obtenir una televisió en color. Costen 14.000 leis (quatre vegades

el seu sou mensual) i al mercat negre se'n troben a 20.000 leis, per als que no volen esperar mesos a rebre-la, ara que hi ha pel·lícula cada dia. Dos dies després de la mort de Ceausescu, en van fer una de l'Anthony Perkins, a les quatre de la matinada, i l'endemà l'acudit de moda a Bucarest era dir que "Ceausescu ens robava els dies, però el Front ens roba les nits". La petita pantalla, abans arraconada perquè només emetia dues hores diàries una mena de No-do de Ceausescu i família, ha fet descobrir ara als romanesos com es balla la lambada, a més d'obsequiar-los amb una programació constant farcida de debats polítics, i amanida amb cursos d'italià, francès i espanyol.

La universitat està aturada. Els estudiants es neguen a reprendre les classes fins que no en facin fora tots els catedràtics que havien col·laborat amb Ceausescu. "¿Qui va dissenyar l'avinguda de la victòria del socialisme?", demanen pancartes i pintades a l'entrada de la Facultat d'Arquitectura. L'avinguda en qüestió, una de les grans aberracions del dictador, va destruir quatre quilòmetres del centre històric de Bucarest per convertir-lo en un enorme palau inútil i buit que el *conducator* no va poder estrenar. Els estudiants no estan disposats a escoltar els professors que foren autors d'aquestes obres monstruoses, i reclamen a cops d'esprai que "volem una escola d'arquitectura de veritat", o suggereixen

amb pancartes als catedràtics: "Aproveu la vostra última tesi doctoral, dimitiu." Totes les facultats, i també les institucions culturals, agrupacions de cineastes o editorials, viuen a petita escala la carrera de bruixes que protagonitza la vida del país i també la lluita política del moment. Tothom reclama justícia, i està clar que tots els que tenien algun càrrec en el règim de Ceausescu n'eren còmplices.

"Justícia, els ulls plorosos et reclamen", diu un mural dels estudiants de belles arts dibuixat amb dues llàgrimes enormes. El diari *Romania Libera*, que s'ha erigit en veritable portaveu del malestar social postrevolucionari, va reproduir aquest mural en una de les seves portades i des d'aquell dia l'ha incorporat com a símbol permanent en un requadro a l'esquerra de la seva capçalera. Aquest mitjà, amb uns tiratges d'entre un milió i mig i mig d'exemplars diaris, practica un periodisme amb tendència groga que reflecteix perfectament el clima de crispació, sospita i desengany que es respira cada dia més al país. Titulars sensacionalistes, interrogants constants sobre els perquès de cada decisió del govern provisional, i fins i tot fotomuntatges amb Ceausescu abraçant Hitler o Stalin serveixen per a recrear un poble que té encara més ganes de mirar enrere que endavant. Qualsevol nou càrrec passa a ser automàticament discutit tan prompte com se li descobreix algun lligam amb

A l'esquerra, un Ceausescu amb cara de Hitler passejant per una plaça de Bucarest. A la dreta, l'aventura de comprar aliments.

CARLES CAPDEVILA

els últims anys de la dictadura, encara que això no garanteix la seva destitució, com ho proven alguns dels membres de l'actual govern que havien col·laborat amb Ceausescu.

"Millorar sí que ho hem fet, perquè pitjor no es podia anar", explica Vasile, obrer en una indústria tipogràfica. Però de seguida es queixa que a la fàbrica no va ningú des de fa dies, i que a l'hora de cobrar han sorgit enfrontaments entre els partidaris d'ajustar els sous a les hores treballades o fer la vista grossa en nom de la revolució. De moment ha anat guanyant la segona opció, i el govern no vol arriscar-se a ser encara més impopular prenent mesures. A les cases hi ha gas per a la cuina i la calefacció, però encara són freqüents les interrupcions que deixen sense aigua calenta unes hores les famílies. La benzina torna a ser un producte de consum i no de luxe, com quan es repartia un de cada dos diumenges i de manera restringida en una política d'exportació dels pocs recursos del país per evitar el deute exterior. Ara, els Dacia 1300 (patent romanesa de Renault-12), únic model venut durant molts anys al país, tornen a omplir els carrers i la provisionalitat dels cossos policials permet tota mena de llicències circulatòries fins al punt que Bucarest sembla una ciutat italiana on tothom té preferència fins que es demostra el con-

trari. Els tancs dominen encara el color del paisatge en els punts principals de la ciutat i els soldats no saben bé què defensen, com s'ha demostrat en els últims incidents a la seu del govern de la plaça de la Victòria.

Els membres de l'exèrcit, herois per passiva de la revolució, encara es beneficien de la simpatia de la gent del carrer que els porta ampolles d'alcohol per superar el fred de les nits de guàrdia davant de qualsevol ambaixada, i han après a distingir a metres de distància un estranger que els pot proporcionar un *winston* o comprar-los amb dòlars algun cinturó del seu antic uniforme.

No són els únics a la cacera del dòlar, en una ciutat on el canvi oficial és d'uns 20 leis per dòlar i al mercat negre te'n poden donar cent, si no tens la desgràcia de caure en mans d'un espavilat que t'ompli de papiers de diari amb les premses, que també n'hi ha. Amb cara d'estranger i una càmera al coll no es tarden cinc minuts, a la plaça de la revolució, a rebre ofertes de fotos dels fills de Ceausescu fetes amb una polaroid, pel mòdic preu de 12 dòlars cadascuna. No hi ha prostitució a la vista, però sí possibilitats de tancar tractes amb dòlars amb aprenents de macarrons que se t'acosten per oferir-te "l'escalfor romanesa d'una festa animada amb noies".

El romanès és una llengua llatina, que

permet captar algunes paraules si s'escolta atentament. De les converses crispades i constants al carrer i a les cues de les botigues, és fàcil entendre mots que es repeteixen sense parar, com *securitate*, *Ceausescu*, *frontu*, *democratie*, *economia*, a més d'expressions pronunciades exactament com en català, com és el cas de *escolta, tu*. "Hem estat molts anys sense poder reunir-nos tres persones sense tenir la certesa que un dels tres era membre de la *Securitate*, i ara ho aprofitem", justifiquen si els demanes què fa tanta gent al carrer. Les pintades que celebren la "victòria del poble unit" les tapen moltes vegades les cues enormes que formen quan corre la veu que hi ha ous, o taronges, o alguna carn que no siguin peus de porc. Els camions d'ajuda humanitària i els trens carregats de cítrics no es veuen en excés, segurament perquè s'ha optat pel repartiment als soldats i hospitals, els centres de més fàcil distribució. I la desconfiança en les noves estructures, o si més no l'hàbit desconfiat de molts anys de patir gana, fa que tothom s'afanyi a carregar amb el màxim de sucre o d'arròs que troba, pel cas que l'endemà no n'hi hagi. Anys de sacrifici guardant la mica de carn o d'espagueti per oferir-la als convidats no s'obliden fàcilment, i la gent prefereix una cua d'avui que promeses de normalitat per a l'endemà.